

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

Natura 2000-områdets namn och områdeskod

Gårdskärskusten, SE0210282

Områdestyp och skyddsstatus

SAC (Särskilt bevarandeområde enligt EU:s art- och habitatdirektiv).

Delar av området är inköpt av staten för naturvårdsändamål och reservatsbildning pågår.

Regeringen godkände utpekande av området i juli 2000.

Tidigare bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen i mars 2009.

Denna bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen den 31 mars 2017.

Områdets storlek

444,7 ha

Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Kod	Namn	Areal
1150	* Laguner	51,5 ha
1160	Stora vikar och sund	60,4 ha
1220	Sten- och grusvallar	3,7 ha
1630	* Strandängar vid Östersjön	22,0 ha
6210	Kalkgräsmarker	0,5 ha
7230	Rikkärr	4,0 ha
8230	Hällmarkstorräng	6,8 ha
9010	* Taiga	10,0 ha
9030	* Landhöjningsskogar	53,6 ha

*) Bevarandet av naturtypen har hög prioritet inom EU.

Naturtypernas utbredning visas på karta, bilaga 1.

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivets bilaga 2

- 1042 Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)
- 1166 Större vattensalamander (*Triturus cristatus*)
- 1393 Käppkrokmossa (*Hamatocaulis vernicosus*) (Ej regeringsanmäld)
- 1903 Gulyxne (*Liparis loeselii*)

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

Ägarförhållanden

Staten, ekonomisk förening, enskilda markägare.

Kommun

Älvkarleby.

Översiktlig beskrivning av området

Natura 2000-området Gårdskärskusten är beläget nordost om Älvkarleby vid Upplands nordkust. Gårdskärskusten är ett låglänt, kraftigt sönderskuret område med viktiga terrestra och marina naturtyper, en mängd öar, grunda vatten och avsnörda vikar liksom naturskogar. Här finns flera unika serier av avsnörningsstadier från juvenila flador till helt avsnörda vatten, s.k. glosjöar. Den marina miljön karaktäriseras i mycket hög grad av dessa habitat. De olika stadierna är representerade i flera olika storlekar, från bara några hundra kvadratmeter upp till flera hektar. Området hyser många laguner och flera stora grunda vikar vars bottenpografi kommer att ge nya laguner i framtiden. Stora delar av den marina miljön är mycket grund och det förekommer en mängd öar på vilka mycket sjöfågel häckar som t.ex. silvertärna, fisktärna, skedand, storskrake och grågås.

Vattnet i området är starkt påverkat av Dalälven och det finns en påtaglig salthaltsskillnad mellan delområden norr och söder om Själgrund. Bortsett från vikar som exponeras direkt mot öppet hav består bottenarna av mjuka sediment. De mest skyddade, grunda miljöerna domineras av havsnajas och rödsträffe. Den senare är ofta den enda undervattensväxten i de helt avsnörda, mindre gloarna. Större, djupare laguner och vikar hyser framför allt borstnate, knoppslinga, hornsärv och hjulmöja. En gölgrödepopulation finns i området. Dessa djur är starkt beroende av de senare avsnörningsstadierna, mindre gloar, som snabbt värms upp under våren. Muddring av träsklar i området skulle starkt påverka tillgången på gölar och småvatten i framtiden.

In till Gårdskärs fiskehamn finns en kraftigt muddrad ränna. Förutom leden norrifrån in till fiskehamnen finns en prickad led åt öster som påverkar området söder om norrbränngrund. Under 1960-talet konstruerades också en vägbank ut till Själgrund, något som troligen påskyndat avsnörningsprocesserna särskilt för de gloar/gloflador som ligger närmast vägbanken.

Förutom de marina områdena finns också rika landmiljöer med gräsmarker, myrmark och skogar. Skogarnas naturvärden varierar i området men flera delar har naturskogskaraktär. Skogens struktur är starkt påverkad av den pågående landhöjningen och närmast vattnet finns första generations skog som endast i liten utsträckning är påverkad av skogsbruket. Här finns närmast vattnet steniga stränder som hålls öppna av isskjuvningen och lite längre upp en buskvegetation med bl.a. havtorn som följs av lövträd med al och björk. Därefter kommer barrträden in med gran och tall. Dessa skogar är rika med mycket död ved, flerskiktad och mosaikartad

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

struktur och varierande trädslagssammansättning. På större hällområden finns tallskog med gamla grova tallar och döda träd. I vissa delar förekommer sumpskog. Större delen av Sjalgrund är berört av produktionsinriktat skogsbruk med kalavverkning och plantering sedan 60-talet. Dessa skogar har idag en varierande karaktär med vissa delar som ändå har en mosaikartad struktur tack vare häll- och våtmarker. Tall och gran dominerar men löv förekommer ställvis rikligt. Området genomkorsas av drivningsvägar efter gallring. I området finns flera våtmarker där Sjalgrundsmynnen som ligger centralt på Sjalgrund är den mest kända som ett extremrikkärr med en stor mångfald av skyddsvärda arter.

Fågeldirektivarterna fiskgjuse, trana, skräntärna, silvertärna och spillkråka förekommer i området.

Bevarandesyfte

Bevarandesyftet med Natura 2000-området Gårdskärskusten är att bevara eller återställa gynnsamt tillstånd för de prioriterade bevarandevärden som anges nedan. Även prioriterade bevarandeåtgärder anges nedan.

Länsstyrelserna ska enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ta fram bevarandesyften för alla Natura 2000-områden. Bevarandesyftet används tillsammans med beskrivningarna av områdets livsmiljöer och arter vid tillståndsprovningar som rör området, enligt 7 kap 28a – 29 §§ miljöbalken.

Bevarandesyftet ger även vägledning om hur myndigheterna behöver arbeta för att prioritera Natura 2000-områden i det fortsatta skyddsarbetet enligt 7 kap. 27 § miljöbalken och 16 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Prioriterade bevarandevärden:

- Naturtyperna laguner, stora vikar och sund, sten- och grusvallar, strandängar vid Östersjön, rikkärr, hällmarkstorräng, taiga samt landhöjningsskogar.
- Arterna citronfläckad kärrtrollslända, större vattensalamander, käppkrokmossa, och gulyxne.

Motivering:

- Unik landhöjningskust.

Prioriterade bevarandeåtgärder:

- Området bör skyddas som naturreservat med föreskrifter mot bland annat exploatering, muddring (med undantag för rännen in till gårdskärs fiskehamn), dikning, skogsbruk, störande båttrafik, skogsbruk och fiskemetoder som kan skada bottenarna.

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

- Hävdberoende naturtyper bör hävdas regelbundet genom bete eller slåtter, alternativt röjas regelbundet för att förhindra igenväxning.
- Småvatten med större vattensalamander och gölgroda behöver en öppen sydsida varför en viss röjning av uppväxande träd och buskar krävs regelbundet för att solen skall kunna nå vattenspegeln. Se också åtgärdsprogram för arterna.
- Rikkärr med gulyxne, och citronfläckad kärrtrollslända behöver en måttlig störning och vid behov röjningsinsatser för att markblottor och öppna vattenspeglar ska finnas kvar. I Sjalgrundsmynnen behöver röjning utföras. Se också åtgärdsprogram för rikkärr.

Beskrivning av naturtyper och arter

1150 – *Laguner (51,5 ha)

I Gårdsskärs kustens brutna landskap finns en mängd vattenområden som utgörs av mer eller mindre avsnörda havsvikar såsom flador, gloflador och glon. Totalt har ca 25 av dessa klassificerats som laguner vilka då är helt eller delvis skilda från havet genom sandbankar, hällar eller liknande. Lagunerna kan ha varierande salthalt och vattenvolym, beroende på avdunstning, sötvattentillrinning samt tillfälliga översvämningar av havsvatten. Vegetationen i området glon blir mer utarmad ju mer glolika de är, och i dem som är mest avsnörda finns bara rödsträfske kvar av undervattens-vegetationen. I övrigt är havsnajas och borstnate vanliga i glofladorna och i fladorna förekommer dessutom knoppslinga, hornsärv, hjulmöja och ålnate. De mest avsnörda lagunerna är omgärdade av täta vassbälten och även områdena mellan de olika lagunerna är också helt vassäckta. Vartefter man tar sig ut mot öppet hav minskar vassmängden och de juvenila fladorna har endast ett fåtal små, glesa ruggar. Många av lagunerna är eller kommer att bli viktiga för gölgroda och den större vattensalamandern. Områdena är viktiga födosökslokaler för fåglar och föryngrande fisk.

Naturtypens känslighet överensstämmer med den för Stora vikar och sund (se nedan).

1160 – Stora vikar och sund (60,4 ha)

De grunda vikarna och sunden i Gårdsskärs kust har till skillnad från lagunerna ständigt god kontakt med angränsande hav och har därmed ett begränsat inflytande av sötvatten. Områdena är dock ofta skyddade från kraftiga vågor och innehåller olika typer av sediment. Dock är mynningsområdena ofta starkt påverkade av exponeringen mot havet och här dominerar ålnate, vitstjälksmöja, höstlånke och havsrufse. Bottnarna är här ofta stenbundna med tunnare lager av finsediment. Vegetationen i vikarnas mer skyddade delar överensstämmer med de större

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

lagunernas med artrika bottenlevande växt- och djursamhällen. Här dominerar också mjuka sediment, fläckvis med tjocka lager. Vassmängden är liten i de stora vikarna bortsett från vissa inre delar som är mycket grunda och blir mer eller mindre helt täckta av vass under sensommaren. De grunda områdena är viktiga reproduktionslokaler för fisk och födosökslokaler för sjöfågel. God vattenkvalitet, naturlig vattenomsättning och variation av bottensediment är viktiga strukturer och funktioner, tillsammans med naturlig artsammansättning och artrik vegetation.

Laguner och Stora vikar och sund är känsliga för störningar i vattenutbytet. För lagunerna gäller detta specifikt att den tröskel som skiljer lagunen från havet inte får påverkas. Om tröskeln förstörs eller förändras så att mer havsvatten når lagunen kommer vattentemperaturen att sjunka och fiskproduktionen kan minska. Även förutsättningarna för en framtida etablering av gölgroda och större vattensalamander minskar. Muddring påverkar naturtyperna dels genom att lagunernas tröskel tar skada, men även genom grumling och uppslamning som leder till frigörelse av näringsämnen vilket i sin tur kan leda till ett utarmat fiskesamhälle. Anläggande av bryggor och andra anläggningar får liknande följder som muddringsverksamhet. Övergödningen i Östersjön är ett ständigt problem men strandnära skogavverkningar och utsläpp från enskilda avlopp kan lokalt kraftigt förvärra denna påverkan. Särskilt kransalger reagerar negativt på ökad näringstillförsel och muddringsföretag. Båttrafik påverkar stränderna negativt genom ökad ursvallning och erosion liksom störning på bottenvegetationen och uppslamning av näring från bottensedimenten. Från båtmotorerna kan det även ske utsläpp av oljor, kemikalier, tungmetaller m.m. Fiskarnas lek och uppväxt, liksom flertalet fågelarters häckning, kan dessutom komma att störas av buller, vibrationer och vattenströmmar orsakat av båtmotorer. Även kanoter och kajaker orsakar lokalt stor störning under fåglarnas häckningstid. Naturtypernas känslighet gör att fiske med redskap som skadar bottarna och icke selektiva fiskeredskap som hotar den biologiska mångfalden av däggdjur, fåglar, fisk och bottenlevande djur kan vara ett problem. Större oljeutsläpp kan få förödande verkningar. Försurning av havet är två övergripande hot.

1220 – Sten- och grusvallar (3,7 ha)

Längs med områdets stränder finns mycket sten som svallas ur av vågor och nöts av isens rörelser under vintern. Stränderna är därför öppna och en bit från vattnet finns en gräs- och örtvegetation. Här kan också förekomma mycket lavar och mossor. Ytterligare något längre upp börjar vedartade ris- och buskväxter etablera sig och havtornsbuskage breder ut sig innan skogen tar vid. Man får i denna zon en övergång till naturtypen 9030, naturliga primärskogar i landhöjningskust. Vegetationens utformning är beroende av hur exponerad stranden är för vind och vågor. God vattenkvalitet, tydlig zonerings av olika vegetationstyper och naturlig artsammansättning är viktigt.

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

Naturtypen är beroende av störning (vågor och isens nötning mot stranden) för att inte växa igen men alltför för kraftig störning, som exempelvis tramp från det rörliga friluftslivet, bör undvikas eftersom det kan skada vegetationen. I vissa fall uppstår problem med övergödning då stora mängder ruttnande alger blåser upp på stränderna. Utsläpp av olja eller andra kemikalier kan förstöra naturtypen.

1630 – *Strandängar vid Östersjön (22,0 ha)

Naturtypen är i allmänhet helt öppen men enstaka träd och buskar kan förekomma. Merparten av strandängarna är eller har varit påverkade av slåtter och/eller betesdrift. Arter som indikerar hävdkontinuitet ska finnas. Vegetationen påverkas av naturliga faktorer som landhöjning, vattenståndsväxlingar, isskrap och är mer eller mindre tydligt zonerad. De hävdade strandängarna är viktiga för häckande fåglar.

Strandängarna i natura 2000-området Gårdskärskusten är på flera håll starkt igenväxande med buskar och vass. Enligt muntliga källor från Gårdskärsbor färjades förr (till 1950-talet?) betesdjur till Sjalgrund där de fick gå om sommaren. Det är enbart i starkt exponerade lägen som naturlig isslåtter förekommer. Ishyvlade strandängar har noterats främst på östra Sjalgrund i strandängarna norr om Mangrund.

Strandängarna är beroende av störning (vågor och isskjuvning) alternativt bete eller slåtter för att inte växa igen, men alltför intensivt betetryck kan påverka den karaktäristiska floran och faunan negativt. De bör hävdas ända ut i strandlinjen. Tillskottsutfodring missgynnar den konkurrenssvaga floran. Strandängar bör hållas fria från igenväxningsvegetation, träd och buskar och är även känsliga för ökad näringsbelastning. Utsläpp av olja eller andra kemikalier kan helt förstöra naturtypen. Andra hot är övergödning, dränering och uppläggning av muddermassor.

6210 – Kalkgräsmarker (0,5 ha)

Kalkgräsmark förekommer på en liten ö strax norr om Sjalgrunds nordspets.

Kalkgräsmarker är artrika betes- eller slåtterpåverkade gräsmarker vars växter är påverkade av den kalkhaltiga marken. De hyser ofta en stor mångfald av örter och ibland kan rikedomerna av orkidéer vara stor. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin.

Kalkgräsmarkerna är beroende av regelbunden hävd och röjning av igenväxningsvegetation för att inte växa igen. De är också känsliga för ökad näringsstillförsel eftersom det leder till att örtrikedomen slås ut till förmån för snabbväxande högvuxna arter. Därför ska inte marken gödslas, sambetas med gödslad mark eller betas med djur som får tillskottsutfodring (annat än under en övergångsperiod). Andra hot är olämplig skötsel, till exempel alltför kraftig röjning av buskar och träd samt överbetning.

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

7230 – Rikkärr (4,0 ha)

Rikkärr finns på Sjalgrund och Skötgrund.

Det största kärret i Gårdskärskusten är Sjalgrundsmynen med en kalkberoende flora och fauna. Karaktäriserande för rikkärr är den ständiga tillförseln av mineralrikt vatten från omgivningen. pH-värdet är högre än i andra myrtyper, vanligen 6 eller högre. Vegetationen domineras av olika stråväxter och örter. Bottenskiktet byggs upp av s.k. brunmossor eller i vissa fall vitmossor. I Sjalgrundsmynen förekommer flera skyddsvärda insekter och växter. Vissa delar har större inslag av vitmossor.

Rikkärr är känsliga för förändringar i hydrologin och hydrokemin varför dämning eller avvattningsföretag såsom dikningar inte får förekomma i eller i anslutning till kärren. Spridning av t.ex. aska och gödningsämnen i och kring naturtypen ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Även förändringar i trädskiktet kring kärret liksom igenväxning i kärret är ogynnsamt. Torvbrytning får inte ske.

8230 – Hällmarkstorräng (6,8 ha)

Områden med hällmarkstorräng förekommer i exponerade lägen längs stränder och på öar.

En stor del av områdets stränder består av exponerade strandklippor med inget eller endast ett glest träd- och buskskikt. Hällarna är tidvis mycket torra och fältskiktet är i stort sett begränsat till små springor mellan stenarna. Exempel på kärlväxter som förekommer i denna miljö är fetbladsväxter och styvmorsviol.

Naturtypen är känslig för igenväxning eftersom det leder till beskuggning och ansamling av ett förnaskikt vilket för med sig en förändrad konkurrenssituation. Även övergödning är ogynnsamt, vilket kan uppstå i vissa fall då stora mängder ruttnande alger blåser upp på stränderna. Utsläpp av olja eller andra kemikalier kan helt förstöra naturtypen.

9010 – *Taiga (10,0 ha)

Taiga förekommer i Gårdskärskustens Natura 2000-område dels som hällmarkstallskog och dels som sumpskog. Hällmarkstallskogens tallar har en medelålder på över 200 år varav många exemplar är betydligt äldre. Här finns riktigt grova träd och ett gott inslag av såväl liggande som stående död ved. Strandnära, längst i nordost och exponerad mot Bottenhavet ligger det största området och här är träden präglade av det vindutsatta samt vatten- och näringsfattiga läget. Central på Sjalgrund finns yngre sumpskogspartier av barrblandskog. I hela området finns döda eller döende enar som vittnar om att skogen tidigare var betydligt öppnare.

Naturtypen är känslig för produktionsinriktat skogsbruk i eller i anslutning till naturtypen, eftersom det medför att värdefulla funktioner och strukturer försvinner. Exempel på skadliga ingrepp är avverkning (naturvårdsgallring/plockhuggning kan

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

dock behövas), röjning av buskskikt, framförande av motordrivna fordon, markberedning, gödsling och plantering. Avvattningsföretag som ändrar hydrologin och hydrogeologin i området ger försämrade förutsättningar för naturtypen och dess typiska arter. Exploatering, täktverksamhet och vägbyggnation leder till habitatförstörelse och fragmentering. Frånvaro av lövträd och död ved i olika solexponeringsgrad missgynnar många av naturtypens arter. Graninvandring kan vara ett hot mot flerskiktade löv- och tallskogar.

9030 – *Landhöjningsskogar (53,6 ha)

På de flesta öar och längs med delar av stränderna och in över land på låglänt mark förekommer naturliga skogar som är första generationens skog efter det att marken steg upp ur havet. Naturtypen inrymmer hela den naturliga busk- och skogssuccession som uppkommit genom landhöjningen i relativt sen tid. Typen omfattar olika barr-, löv- och blandskogar samt busksnår och till viss del även våtmarker på stränder. De olika successionsstegen kan ofta följas med början från strandängen, förbi strandsnår och sumpskogsdungar, till örtrika skogspartier och fattiga barrskogar. Skogen har en rik biologisk mångfald knuten till död ved, gamla träd och en mosaikartad struktur samt till fuktiga och blöta partier. Den rödlistade alpraktbaggen är funnen i området.

Naturtypen är känslig för störningar i den naturliga dynamiken som genom stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar, brand och isskrivning i strandkanten gett förutsättningar för ett stort inslag av lövträd och viktiga strukturer såsom död ved och en flerskiktad vegetation. Alla typer av skogsbruksåtgärder med avverkning, gallring, plantering, dikning etc. kan skada denna obrutna primärsuccession. Naturtypen är känslig för alla åtgärder som kan förändra mark- och grundvattnet.

Ej naturtyp

Mycket av skogen på Sjalgrund avverkades på 1970-talet, till exempel är nordöstdelen är dominerad av sekundära ungsskogar. Ungskogarna är ofta över slutna fältskiktsslösa granskogar där lövinslaget gallrats ut över stora delar. De nordöstra delarna är mestadels höglänta berg- och storblockiga marker och här finns också några lämnade hällmarkstallskogar men i några svackor finns flera rikkärr omgivna av mer lövriska ungsskogar. De sydliga delarna är mer låglänta med inslag av örtrika svackor och sumpskogsstråk.

Dessa skogar bör genom naturvårdanpassad skötsel få förutsättningar att på sikt nå naturskogs-karaktär med en luckig, flerskiktad struktur med ett stort lövinslag och gott om död ved och grova träd. Vissa delar kan med fördel brännas.

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

1042 – Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)

Citronfläckad kärrtrollslända förekommer på Sjalgrund vid Fårhällen samt på Skötgrund. Arten är försommarflygande och föredrar relativt näringsrika vatten, såväl stillastående som långsamt rinnande. Arten kräver att det finns öppna vattenspeglar med vindskyddande vegetation vid parningsflykten. Det är gynnsamt om vattnen är fisktomma. Arten anses vara en god indikator på gynnsamma trollsländemiljöer.

Arten är känslig för igenväxning av våtmarker liksom förändrad hydrologi och hydrokemi till följd av utdikning, fördämning, igenfyllning eller spridning av gödningsmedel. Även strandnära skogsavverkning eller bebyggelse är ett problem. Arten missgynnas också av införande av fisk eller kräftor.

1166 – Större vattensalamander (*Triturus cristatus*)

Den större vattensalamandern förekommer spritt genom hela Natura 2000-området. Arten leker på våren i små till medelstora, permanenta vattensamlingar till exempel hållkar och rikkärr. Det är ovanligt att vattnen är mindre än 10 m i diameter och grundare än 0,5 m. Lekvattnen bör helst ha en viss vegetation men bör vara fiskfria eftersom larverna är utsatta för en kraftig predation från fisk. Lekvattnen bör vara solbelysta så att de blir isfria tidigt på våren och håller en hög temperatur långt in på hösten. Med undantag för lek- och larvperioden lever den större vattensalamandern på land under murkna trädstammar och stubbar, i smågnagargångar, under mossbeklädda stenar och i blockterräng, vanligen i fuktig huvudsakligen lövdominerad skog, men påträffas sällsynt även på öppen mark som t.ex. i fuktiga hagar med högvuxet gräs eller på vägar under vandring.

Kravet på landmiljöer, fria från mänsklig påverkan, gör arten särskilt känslig för störningar, exempelvis avverkning av gammal lövdominerad skog. Plantering av barrskog försämrar artens möjlighet till överlevnad. Den större vattensalamandern är också känslig för igenväxning i och kring av lekvattnen och för inplantering av fisk eller kräftor. Arten är också känslig för ändringar i hydrologin där dikningar (även skyddsdikning), dämningar och dränering ofta blir ett problem.

1903 – Gulyxne (*Liparis loeselii*)

Gulyxne växer i kalkrika kärr med rörligt ytnära grundvatten. Den kräver troligen både tillgång till kalk och mineraler/närsalter. På många lokaler är den en successionsart i landhöjningsmiljöer. Gulyxne gynnas av att livsmiljön hålls någorlunda solöppen. Dessutom är det önskvärt att smärre markblottor regelbundet finns i området så att nyetablering av individer kan ske. Arten är dock känslig för tramp.

Då gulyxne kräver en jämn, kontinuerlig tillgång på vatten är den mycket känslig för åtgärder som påverkar hydrologin och hydrogeologin inom rätt stora avstånd från

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

växtplatserna. Arten behöver en måttligt störd miljö för att igenväxning (t.ex. vass och slyvegetation) skall hindras och att markblottor ska förekomma. Detta innebär att det kan vara gynnsamt med måttlig hävd.

1393 – Käppkrokmossa (*Hamatocaulis vernicosus*)

Käppkrokmossa förekommer i Sjalgrundsmýren centralt på Sjalgrund.

Käppkrokmossa växer i mineralrika kärr, gärna i anslutning till källor. Miljöerna är i regel mineralrika, men inte nödvändigtvis kalkrika. I östra Svealand hittar man den ofta i blöta rikkärr utan källpåverkan, vilka ofta har ett glest trädsikt. Sporkapslar är sällsynt förekommande.

Åtgärder som påverkar hydrologin är ett hot mot arten, liksom igenväxning av de öppna kärrmiljöerna.

Bevarandemål

1150 *Laguner

1160 Stora vikar och sund

Arealen laguner ska vara minst 51,5 ha.

Arealen stora vikar och sund ska vara minst 60,4 ha. En förändring av naturtypen 1160 till 1150, på grund av landhöjning, påverkar dock inte bevarandetillståndet negativt. En naturlig succession från juvenila flador till glon ska upprätthållas. Ingen muddring eller fördjupning av trösklar får ske. Bottnar grundare än 1,5 m ska ha en påtaglig till riklig bottenvegetation. Typiska arter som till exempel havsnajas, kransalger, slingor, natar och möjor ska förekomma. Typiska fågelarter ska födosöka regelbundet i naturtyperna.

1220 Sten- och grusvallar

Arealen Sten- och grusvallar ska vara minst 3,7 ha.

Det ska finnas en perenn vegetation av gräs och örter. Typiska arter ska förekomma. Naturtypen ska ha en sparsam krontäckning och får inte bli igenväxt med träd och buskar.

1630 *Strandängar vid Östersjön

Arealen strandängar vid Östersjön ska vara minst 22,0 ha. Ingen igenväxningsvegetation ska förekomma och täckningen av träd och buskar som inte är av igenväxningskaraktär ska vara sparsam. Vegetationen har en naturlig zonerings beroende på vattenståndsväxlingar och isnötning. Det ska finnas flera typiska arter i området.

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

6210 Kalkgräsmarker

Arealen kalkgräsmarker ska vara minst 0,5 ha. Naturtypen ska ha en öppen till halvöppen karaktär med en variationsrikedom av buskar och träd. Hagmarksträden ska vara solbelysta. Det ska finnas flera typiska arter i området.

7230 Rikkärr

Arealen ska vara minst 4,0 ha. Kärrrens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande diken som medför negativ påverkan. Kärrren ska domineras av rikkärrsarter i såväl fältskikt som bottenskikt och flera typiska och karaktäristiska arter ska förekomma. Typiska arter är till exempel olika brunmossor samt kärlväxtarterna kärrknipprot, majviva och ängsnycklar. Naturtypen ska vara öppen och får inte växa igen med träd eller buskar. Det finns inga stora bestånd av negativa indikatorarter som till exempel vass, blååtäl eller älgört.

8230 Hällmarkstorräng

Arealen ska vara minst 6,8 ha. Det ska finnas en gles, perenn vegetation av gräs och örter. Ingen igenväxningsvegetation av träd eller buskar ska förekomma. Det ska finnas flera typiska arter i området.

9010 *Taiga

Arealen ska vara minst 10,0 ha. Skogen ska vara flerskiktad och rik på stående och liggande död ved samt gamla och grova träd. I hällmarkstallskogen ska trädskiktet domineras av tall. Inga främmande trädslag (till exempel contortatall) förekommer i naturtypen. Grova och vidkroniga lövträd och tallar är solbelysta och är inte trängda av andra träd. Hydrologin ska vara ostörd. Det ska finnas flera typiska arter i området.

9030 *Landhöjningsskog

Arealen ska vara minst 53,6 ha. Skogen ska vara flerskiktad och rik på stående och liggande död ved samt gamla och grova träd. Hela den naturliga busk- och skogsucceSSIONEN som uppkommit genom landhöjning i sen tid ska finnas representerad. Trädskiktet ska domineras av tall och gran, men det ska även finnas gott om löv i träd- och buskskiktet. Hydrologin ska vara ostörd. Det ska finnas flera typiska arter i området.

1042 Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)

Arten ska förekomma i området. Artens habitat ska inte påverkas av dikning, gödsling eller annan åtgärd som påverkar hydrologi och/eller vattenkemi. Lämpliga sjöar och gölar ska ha en öppen vattenspiegel. Öppna kärrytter omkring sjöar och gölar ska vara öppna och solbelysta.

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

1166 Större vattensalamander (*Triturus cristatus*)

Den större vattensalamandern ska finnas och föröka sig i området. Lekvattnen ska vara fiskfria, solexponerade från söder och får inte utsättas för övergödning. Hydrologin ska vara ostörd. De ska vara fria från igenväxning. Det ska finnas gott om löv i träd- och buskskiktet i området.

1393 Käppkrokmossa (*Hamatocaulis vernicosus*)

Käppkrokmossa ska förekomma i området. Artens habitat ska inte påverkas av dikning, gödsling eller annan åtgärd som påverkar hydrologi och/eller vattenkemi. Artens habitat ska inte växa igen med vass eller vedartad igenväxningsvegetation.

1903 Gulyxne (*Liparis loeselii*)

Gulyxne ska årligen blomma i området. Artens habitat ska inte påverkas av dikning, gödsling eller annan åtgärd som påverkar hydrologi och/eller vattenkemi. Artens habitat ska inte växa igen med vass eller vedartad igenväxningsvegetation.

Bevarandetillstånd idag

Naturtyperna taiga och landhöjningsskog har i vissa delar gynnsamt bevarandetillstånd där bl.a. Hällöarna, Norrbränngrund och Kalvharen har skog av urskogskaraktär. På Sjalgrund är dock större delen kraftigt påverkat av intensivt skogsbruk och här krävs restaureringsåtgärder. Med rätt skötsel kan arealen med höga naturvärden öka.

Den hävdberoende naturtypen strandängar hotas av en pågående igenväxning och bedöms inte uppnå gynnsamt bevarandetillstånd. Endast strandängar i starkt exponerade lägen, som hålls delvis öppna på grund av ishyvling, bedöms ha gynnsamt bevarandetillstånd.

När det gäller kalkgräsmark är tolkningen av naturtypen osäker och bevarandetillståndet kan inte bedömas.

Stora delar av laguner och grunda vikar och sund har gynnsamt bevarandetillstånd. Vissa delar är för påverkade för att bedömas i Natura 2000-systemet, t.ex. inloppet till Gårdsskärs hamn. Mynningarna till vissa smärre laguner har påverkats genom stenplockning m.m. och detta har naturligtvis påverkat avsnörningsförloppet. Med avseende på bottenvegetationen har detta troligen inte haft någon betydelse men med tanke på framtida våtmarksbildning bör det eventuellt åtgärdas. Påverkan på fiskrekryteringen är också oklar. Det är också svårt att säga hur många av dessa områden skulle se ut med generellt lägre näringsnivåer i Östersjön.

In till Gårdsskärs fiskehamn finns en kraftigt muddrad ränna. Förutom leden norrifrån in till fiskehamnen finns en prickad led åt öster som påverkar området söder om norrbränngrund. Under 1960-talet konstruerades också en vägbank ut till Sjalgrund, något som troligen påskyndat avsnörningsprocesserna särskilt för de gloar/gloflador som ligger närmast vägbanken.

2017-03-31

Dnr: 511-6558-16

Det pågående arbetet med reservatsskydd gör dock att det inte föreligger något direkt hot i form av muddring, exploatering eller andra åtgärder som ytterligare kan påverka de marina miljöerna negativt i framtiden.

För icke skötselkrävande naturtyperna sten- och grusvallar och hållmarkstorrängar bedöms bevarandetillståndet som gynnsamt även om röjningar kan behöva göras i framtiden.

Rikkärren är under igenväxning men bedöms kunna uppnå gynnsamt bevarandetillstånd om restaureringsinsatser sätts in. För arterna större vattensalamander, citronfläckad kärrtrollslända, gulyxne och käppkrokmossa är bevarandetillståndet okänt, men också tätt sammankopplat med våtmarkernas tillstånd.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

- Muddring eller borttagande av undervattenströsklar och sten.
- Exploatering av strandområden och skärgården för t.ex. bebyggelse, pirar och brygganläggningar samt även ”siktröjning” för vattenkontakt, men även annan exploatering och samhällsbyggande, t.ex. täktverksamhet, invallning, uppläggande av muddringsmassor etc. I synnerhet bör inga nya hus och båtbyggor byggas p.g.a. den störning det kan medföra på djurlivet.
- Övergödning av de grunda vikarna orsakar igenväxning och förändrad artsammansättning, t.ex. kan tjocka, drivande algmassor bildas.
- Skogsbruk som direkt påverkar de känsliga naturtyperna genom avverkning, gallring, plantering, gödsling, dikning etc.
- Dikning eller andra markavvattningsföretag, även indirekt genom förändrad hydrologi eller hydrokemi vid avverkning eller dikning (även skyddsdikning) i naturtypernas omgivning.
- Upphörd hävd och ogynnsam igenväxning av tidigare öppna marker (strandängar, kärr, småvatten, fågelskär etc.).
- Utsläpp av bekämpningsmedel, olja och kemikalier, bl.a. från båtmotorer.
- Störningar från båttrafik på och kring öar med häckande kustfågel liksom på bottenvegetation och vid fiskföryngring.
- Ökad vattenburen motortrafik samt framförande av kanot/kajak så att det stör fågellivet.
- Slitage och störningar orsakade av det rörliga friluftslivet.
- Införsel/insådd och förekomst av främmande arter, t.ex. mink.
- Fiske med icke-selektiva redskap eller redskap som skadar bottenarna.
- Brist på död ved och grova träd, samt minskat lövinslag.
- Ökad näringsbelastning, övergödning (skogsbruk).

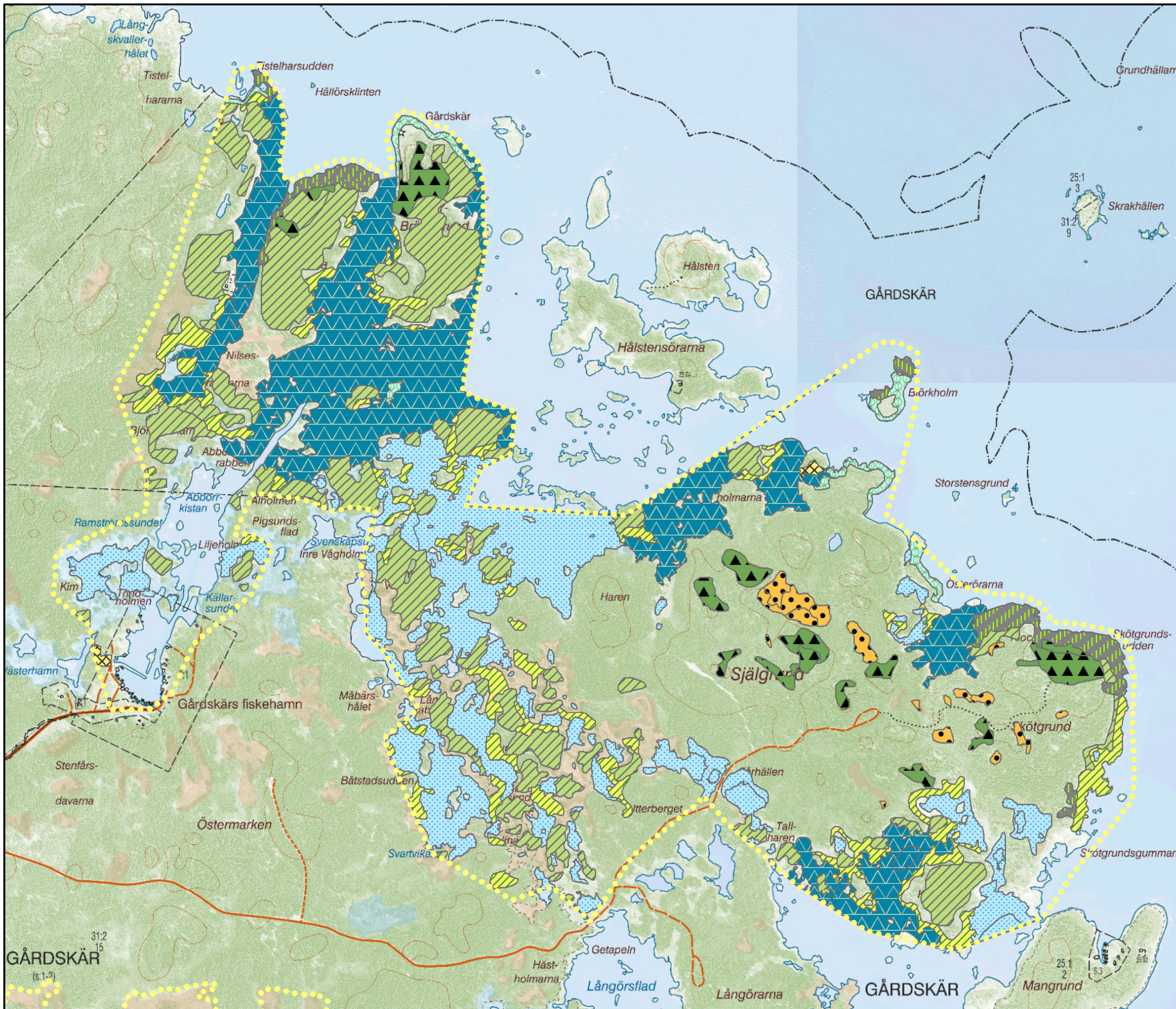
Bevarandeåtgärder

- Området kommer att skyddas som naturreservat med föreskrifter mot bland annat exploatering, muddring (med undantag för rännen in till Gårdskärs fiskehamn), dikning, skogsbruk, störande båttrafik, skogsbruk och fiskemetoder som kan skada bottenarna.
- De delar som är påverkade av skogsbruk bör genom naturvårdanpassad skötsel få förutsättningar att på sikt nå naturskogskaraktär med en luckig, flerskiktad struktur med ett stort lövinslag och gott om död och grova träd. Vissa delar kan med fördel brännas.
- Hävdberoende naturtyper bör hävdas regelbundet genom bete eller slåtter, alternativt röjas regelbundet för att förhindra igenväxning.
- Småvatten med större vattensalamander och gölgroda behöver en öppen sydsida varför en viss röjning av uppväxande träd och buskar krävs regelbundet för att solen skall kunna nå vattenspegeln. Se också åtgärdsprogram för arterna.
- Rikkärr med gulyxne och citronfläckad kärrtrollslända behöver en måttlig störning och vid behov röjningsinsatser för att markblottor och öppna vattenspeglar ska finnas kvar. I Sjalgrundsmynnen behöver röjning utföras. Se också åtgärdsprogram för rikkärr.
- Påverkade laguner kan behöva restaureras.
- Av dikning och övergödning påverkade småvatten kan behöva restaureras.
- Åtgärder för att minska beståndet av mink och andra boplundrare.
- Viktiga fågelskär hålls fria från uppväxande träd och buskar.
- Restaurering av strandängar.
- Åtgärder för att minska övergödningen i de grunda vikarna.

Bilaga

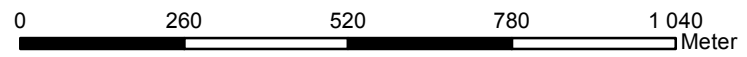
1. Naturtyper enligt Natura 2000

Bilaga 1. Naturtyper enligt Natura 2000.
 Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län,
 Bevarandeplan 2017-03-31,
 dnr 511-6558-16.
Natura 2000-området Gårdskärskusten,
SE0210282, Kommun: Älvkarleby.

Naturtyper

- Gräns Natura 2000
- 1150 - Laguner
- 1160 - Vikar och sund
- 1220 - Sten och grusvallar
- 1630 - Strandängar vid Östersjön
- 6210 - Kalkgräsmarker
- 7230 - Rikkärr
- 8230 - Hällmarkstorräng
- 9010 - Taiga
- 9030 - Landhöjningsskog

1:12 000

